

Jak obnovují rašeliniště v Pobaltí

Severská rašeliniště jsou majestátní. Stále ještě představují nekonečné prostory divoké přírody a obrovské zásobárny uhlíku vázaného v půdě. Celá Evropa dnes proto zaostřuje svou pozornost na jejich ochranu. A na ochranu rašelinišť vůbec. To se odráží i v programu LIFE financovaném Evropskou unií, který mimo jiné podporuje výměnu zkušeností mezi týmy, jež tuto problematiku řeší. Rovněž v projektu „LIFE for MIREs“, který právě Správa NP Šumava realizuje, jsou kromě opatření v terénu naplánovány tři studijní cesty. První z nich jsme uskutečnili letos v září.

Účelem každé takové cesty je poznání. Vhled do krajiny, života a mysli lidí, kteří se zabývají řešením problémů podobných, avšak v odlišném prostředí jak geomorfologicky, klimaticky, politicky, tak i například kulturně. Přesto zůstává mnoho společného a potenciál k načerpání inspirace je obrovský. Právě z tohoto důvodu byly pro naši první studijní cestu vybrány dvě pobaltské republiky – Lotyšsko a Estonsko, kde se revitalizačním rašelinišť věnují již dlouhá léta. Co víc, mají mnohaleté zkušenosti plynoucí z realizace několika LIFE projektů týkajících se obnovy mokřadů.

Zkušenosti v pravém slova smyslu

První zastávkou na dlouhé cestě přes Polsko byla Riga, kde na University of Latvia sídlí skupina expertů v čele s Märou Pakalne. Ti v současné době věnují své úsilí projektu LIFE Peat Restore, ve kterém spolupracuje hned pět evropských států a v průběhu pěti

let má obnovit 5 300 hektarů rašelinišť. Projekt se soustředí na rašeliniště jako biotop, jenž efektivně váže uhlík a přispívá tak k pozitivní bilanci skleníkových plynů.

Na druhou stranu, jako mnoho dalších zemí, také Lotyšsko je v otázce ochrany rašelinišť na rozcestí. Místní i zahraniční firmy zde na řadě míst (celkem na 3 % plochy) stále naplno rašelinu těží. Klíčovým odběratelem jsou přitom konzumní trhy západoevropských zemí. I to bylo, kromě ukázky konkrétních revitalizačních postupů, předmětem diskuse při vzájemném představení projektů, které jsme absolvovali na půdě univerzity v areálu botanické zahrady krášílí centrum Rigy.

Rašeliniště až za obzor

Většinu naší cesty jsme strávili přímo v terénu. Hned na úvod jsme v Lotyšsku zavítali do Národního parku Ķemeri. Tam nám představili typický obraz pobaltských chráněných území vyhlášených za účelem ochrany rašelinišť, se kterými jsme se následně setkávali

celý týden. Nekonečný mokřad s myriádou jezírek, typickou keřkovitou vegetací a zakrslými borovicemi o rozloze takové, že by pokryla desetinu Národního parku Šumava. Tedy zhruba plochu srovnatelnou s územím všech šumavských rašelinných biotopů dohromady. A podobně jako na jiných navštívených místech, bylo i rašeliniště v Ķemeri z jedné strany „nakousnuté“ průmyslovou těžbou rašeliny, a tam posléze revitalizováno. Kromě takových ploch, na které jsme se samozřejmě zaměřovali, jsme navštívili návštěvnické středisko s prostorami pro ekologickou výchovu a vyhlídkovou věž v nepoškozené části rašeliniště. Kdyby slunce

nezapadalo tak rychle, asi bychom tam byli ještě teď a snažili se zachytit na fotoaparát zdejší nepopsatelnou atmosféru.

Stovky kanálů a hrázek

Během následujících dní jsme se pohybovali především po lokalitách, které byly poznamenány odvodněním a prošly následnou revitalizací. Navštívili jsme další dvě rašeliniště Sudas Zwiedru a Ziemelu NP v Lotyšsku a rašeliniště Soosaare a Tudusoo v Estonsku, kde aktuálně řeší projekt „LIFE Mires of Estonia“. I zde bylo rozhodně mnoho zajímavého a zároveň poučného k vidění. Lotyš i Estonci se od nás liší především tím, že se při revitalizačních opatřeních nebojí razantnějšího zásahu, který bychom my tisíckrát zvažovali a přemítali, bude-li fungovat. Tady jsme se v několika případech mohli přesvědčit, že i přes zdánlivě silný zásah lze dosáhnout perfektního výsledku – příroda obvykle s elegancí přijímá zpět plochy, kde člověk napraví své chyby a podaří se mu obnovit původní vodní režim. To je klíčové. Naučili jsme se například, jak lze znovu zavodnit široké těžební pásy (zvané vany) nebo jak řešit nedostatek vhodného materiálu pro vyplnění kanálů a obsyp hrází vytvořením prohlubní přímo v odvodňovací rýze či střídavě po stranách. Výsledkem je nejen vyřešený nedostatek materiálu, ale jako bonus i nová mikrostaniště podporující výskyt řady vzácných rostlinných i živočišných druhů.

Mluvit, vysvětlovat, setkávat se

Kromě samotných prací v terénu se LIFE projekty zaměřují na osvětu a objasňování řešené problematiky směrem k veřejnosti. Proto jsme se rovněž zajímali o způsoby, jakými kolegové v jiných státech tyto komunikační aktivity provádějí. Poslední dopoledne jsme strávili na nově vybudované naučné stezce a diskutovali o přístupu, kterým se v Estonsku snaží dostat blíže k lidem a dosáhnout tak pochopení pro ochranu a obnovu rašelinišť. Jednoznačně, stejně tak jako u nás, se osvědčuje osobní přístup a častá setkání za účasti všech dotčených aktérů. Estonci věnují hodně pozornosti školám i místním lidem, a také hendikepovaným osobám. Mnohé jejich aktivity, včetně „mokřadních“ her pro děti, byly pro nás velmi inspirující. Z cesty jsme se vrátili vybaveni spoustou informací a nových nápadů, které jistě zúročíme při realizaci projektu LIFE for MIREs v následujících letech. S našimi pobaltskými kolegy zůstáváme v kontaktu a ve vzájemné výměně zkušeností a postřehů budeme rozhodně pokračovat.

Pro více informací o šumavském projektu navštivte stránky life.npsumava.cz

Lukáš Linhart a Iva Bufková
Správa Národního parku Šumava
lukas.linhart@npsumava.cz

Ministerstvo životního prostředí

Pohled z vyhlídkové věže na nenarušenou část rašeliniště v NP Ķemeri.

Exkurze na revitalizovaném estonském rašeliništi Soosaare.

Manager estonského LIFE projektu Marko Kohv vysvětluje princip revitalizace na rašeliništi Soosaare.

Zablokovaná odvodňovací rýha na rašeliništi Sudas-Zwiedra.